

Cuprins

PARTEA I

ASPECTE INTRODUCTIVE 5

CAPITOLUL I. NOȚIUNEA, APARIȚIA, EVOLUȚIA, AUTONOMIA ȘI IZVOARELE DREPTULUI FAMILIEI 7

Secțiunea 1. *Noțiunea dreptului familiei* 7

Secțiunea a 2-a. *Apariția și evoluția dreptului familiei* 7

Secțiunea a 3-a. *Autonomia dreptului familiei* 8

1. Prezentarea generală a elementelor care impun autonomia 8

2. Analiza elementelor care impun autonomia dreptului familiei 8

2.1. Obiectul de reglementare 8

2.2. Metoda de reglementare 10

2.3. Principiile generale ale dreptului familiei 10

2.4. Calitatea subiectelor de drept 15

Secțiunea a 4-a. *Izvoarele dreptului familiei* 15

1. Noțiunea de izvoare ale dreptului familiei, în sens formal 15

2. Clasificarea izvoarelor dreptului familiei în funcție de apartenență 15

2.1. Izvoarele interne ale dreptului familiei 15

2.2. Izvoarele internaționale ale dreptului familiei 15

3. Situația lacunelor legislative 18

CAPITOLUL II. CORELAȚIILE DREPTULUI FAMILIEI CU ALTE RAMURI DE DREPT 19

1. Precizare prealabilă 19

2. Corelațiile dreptului familiei cu alte ramuri de drept 19

2.1. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul constituțional 19

2.2. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul administrativ 19

2.3. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul civil 19

2.4. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul procesual civil 20

2.5. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul muncii 20

2.6. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul penal 21

2.7. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul procesual penal 21

2.8. Corelația dintre dreptul familiei și dreptul internațional privat 22

PARTEA a II-a

DESPRE FAMILIE 23

TITLUL I

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RELAȚIILE DE FAMILIE.

UNIUNEA CONSENSUALĂ (CONCUBINAJUL) 25

CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RELAȚIILE DE FAMILIE 25

Secțiunea 1. <i>Aspecte sociologice și juridice privind familia</i>	25
1. Familia – fenomen social.....	25
2. Familia – definire sociologică și juridică.....	26
Secțiunea a 2-a <i>Funcțiile familiei</i>	32
1. Funcția biologică (demografică).....	32
2. Funcția economică.....	33
3. Funcția educativă.....	33
CAPITOLUL II. UNIUNEA CONSENSUALĂ (CONCUBINAJUL).....	35
Secțiunea 1. <i>Noțiunea și condițiile concubinajului</i>	35
1. Noțiunea de concubinaj.....	35
2. Condițiile concubinajului.....	35
Secțiunea a 2-a <i>Dovada concubinajului</i>	35
Secțiunea a 3-a <i>Efectele concubinajului</i>	35
Secțiunea a 4-a <i>Situația juridică a concubinajului în România</i>	36

TITLUL II

CĂSĂTORIA 38

CAPITOLUL I. LOGODNA.....	38
Secțiunea 1. <i>Considerații introductive privind logodna</i>	38
Secțiunea a 2-a. <i>Reglementarea logodnei în dreptul românesc</i>	39
Secțiunea a 3-a. <i>Noțiunea și natura juridică a logodnei</i>	39
Secțiunea a 4-a. <i>Caracterele juridice ale logodnei</i>	40
Secțiunea a 5-a. <i>Condițiile de fond pentru încheierea logodnei</i>	41
1. Precizări prealabile.....	41
2. Condițiile de fond pentru încheierea logodnei.....	41
Secțiunea a 6-a. <i>Situația formalităților pentru încheierea logodnei</i>	45
Secțiunea a 7-a. <i>Dovada logodnei</i>	45
Secțiunea a 8-a. <i>Efectele logodnei</i>	45
Secțiunea a 9-a. <i>Nulitatea logodnei</i>	46
1. Noțiunea și clasificarea nulității logodnei.....	46
2. Nulitatea absolută a logodnei.....	47
3. Nulitatea relativă a logodnei.....	47
4. Efectele nulității logodnei.....	48
Secțiunea a 10-a. <i>Încetarea logodnei</i>	48
1. Precizări prealabile.....	48
2. Ruperea logodnei.....	49
2.1. Cazurile ruperii logodnei.....	49
2.2. Efectele ruperii logodnei.....	50
2.2.1. Prezentarea generală a efectelor ruperii logodnei.....	50
2.2.2. Obligația de restituire a darurilor.....	50
2.2.3. Răspunderea pentru ruperea abuzivă a logodnei.....	51
Secțiunea a 11-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la logodnă</i>	53
CAPITOLUL II. NOȚIUNEA, SCOPUL, NATURA ȘI CARACTERELE JURIDICE ALE CĂSĂTORIEI.....	54
Secțiunea 1. <i>Noțiunea și scopul căsătoriei</i>	54

Secțiunea a 2-a. <i>Natura juridică a căsătoriei</i>	54
Secțiunea a 3-a. <i>Caracterele juridice ale căsătoriei</i> ¹	57
CAPITOLUL III. ÎNCHEIEREA CĂSĂTORIEI	60
Secțiunea 1. <i>Noțiuni introductive privind condițiile încheierii căsătoriei</i>	60
Secțiunea a 2-a. <i>Condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei</i>	60
Secțiunea a 3-a. <i>Formalitățile pentru încheierea căsătoriei</i>	71
1. Precizări prealabile	71
2. Formalitățile pentru încheierea căsătoriei.....	71
2.1. Formalitățile premergătoare încheierii căsătoriei.....	71
2.2. Formalitățile încheierii căsătoriei.....	75
CAPITOLUL IV. FORMALITĂȚILE ULTERIOARE ÎNCHEIERII	
CĂSĂTORIEI	79
Secțiunea 1. <i>Operațiunile pe care le efectuează ofițerul de stare civilă după</i>	
<i>încheierea căsătoriei</i>	79
1. Înregistrarea căsătoriei.....	79
2. Formalitățile privind regimul matrimonial	79
3. Eliberarea și, după caz, anularea unor acte	80
Secțiunea a 2-a. <i>Dovada căsătoriei</i>	80
Secțiunea a 3-a. <i>Celebrarea religioasă a căsătoriei</i>	80
CAPITOLUL V. EFECTELE CĂSĂTORIEI	81
Secțiunea 1. <i>Noțiunea și clasificarea efectelor căsătoriei</i>	81
1. Noțiunea de efecte ale căsătoriei	81
2. Clasificarea efectelor căsătoriei	81
1. Considerații generale privind relațiile personale dintre soți	81
2. Drepturile și îndatoririle (obligațiile) personale ale soților.....	83
3. Corelația dintre drepturile și îndatoririle personale ale soților, libertatea	
individuală a acestora	85
Secțiunea a 3-a. <i>Efectele căsătoriei cu privire la relațiile patrimoniale dintre</i>	
<i>soți</i>	86
1. Precizări prealabile	86
2. Efectele patrimoniale ale căsătoriei în reglementarea Codului familiei	87
2.1. Clasificarea și conținutul relațiilor patrimoniale dintre soți	87
2.2. Principiul egalității în relațiile patrimoniale dintre soți.....	87
2.3. Drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților.....	87
2.3.1 Precizări prealabile	87
2.3.2. Obligațiile patrimoniale ale soților	87
2.4. Regimul matrimonial	89
2.4.1. Noțiunea și clasificarea regimurilor matrimoniale	89
2.4.2. Regimul matrimonial în reglementarea Codului familiei ⁶	89
2.5. Bunurile soților	94
2.5.1. Clasificare.....	94
2.5.2. Bunurile comune ale soților.....	94
2.5.3. Bunurile proprii ale soților	106
2.5.4. Bunuri dobândite în timpul căsătoriei a căror natură juridică	
este controversată	112
2.6. Corelația dintre bunurile comune și bunurile proprii	120

2.7. Aspecte patrimoniale derivând din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările și completările ulterioare	120
2.8. Datoriile soților	122
3. Efectele patrimoniale ale căsătoriei în reglementarea Codului civil.....	126
3.1. Precizări prealabile.....	126
3.2. Regimul primar	126
3.2.1. Noțiunea de regim primar	126
3.2.2. Normele imperative privind efectele patrimoniale ale căsătoriei	127
3.2.2.1. Clasificarea normelor imperative privind efectele patrimoniale ale căsătoriei	127
3.2.2.2. Dispoziții legale aplicabile în perioadele normale ale căsătoriei	128
3.2.2.3. Dispoziții legale aplicabile în perioade de criză conjugală	136
3.3. Aspecte generale privind regimurile matrimoniale	138
3.3.1. Regimurile matrimoniale reglementate de Codul civil.....	138
3.3.2. Alegerea regimului matrimonial.....	138
3.3.3. Convenția matrimonială	138
3.3.4. Clauza de preciput	147
3.3.5. Modificarea regimului matrimonial.....	156
3.3.6. Aplicarea regimului matrimonial.....	156
3.3.7. Încetarea regimului matrimonial.....	158
3.3.8. Lichidarea regimului matrimonial	159
3.4. Regimurile matrimoniale reglementate de Codul civil	159
3.4.1. Precizare prealabilă.....	159
3.4.2. Regimul matrimonial al comunității legale	160
3.4.3. Regimurile matrimoniale convenționale.....	167
3.4.3.1. Regimurile matrimoniale convenționale reglementate de Codul civil.....	167
3.4.3.2. Regimul matrimonial al separației de bunuri	167
3.4.3.3. Regimul matrimonial al participării la achiziții	171
3.4.3.4. Regimul matrimonial al comunității convenționale	175
3.5. Modificarea regimurilor matrimoniale.....	180
3.5.1. Modificarea convențională	180
3.5.2. Modificarea judiciară.....	181
Secțiunea a 4-a. <i>Efectele căsătoriei cu privire la capacitatea de exercițiu a soțului minor</i>	182
Secțiunea a 5-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la efectele personale și efectele patrimoniale ale căsătoriei</i>	182
CAPITOLUL VI. NULITATEA CĂSĂTORIEI	185
Secțiunea 1. <i>Noțiunea și particularitățile nulității căsătoriei</i>	185
1. Noțiunea de nulitate a căsătoriei.....	185
2. Particularitățile nulității căsătoriei	185
Secțiunea a 2-a. <i>Clasificarea nulității căsătoriei</i>	186
Secțiunea a 3-a. <i>Cazurile de nulitate absolută a căsătoriei</i>	186

Secțiunea a 4-a. <i>Cazurile de nulitate relativă a căsătoriei</i>	191
Secțiunea a 5-a. <i>Regimul juridic al nulității căsătoriei</i>	193
1. Noțiunea de regim juridic al nulității căsătoriei	193
2. Conținutul regimului juridic al nulității căsătoriei	193
Secțiunea a 6-a. <i>Aspecte procedurale în cazul nulității căsătoriei</i>	195
1. Competența în materia nulității căsătoriei	195
2. Sarcina probei în materia nulității căsătoriei	195
3. Raportul dintre nulitatea și desfacerea căsătoriei	195
Secțiunea a 7-a. <i>Efectele nulității căsătoriei</i>	195
1. Precizări prealabile	195
2. Efectele nulității căsătoriei	196
2.1. Efectele nulității căsătoriei în cazuri obișnuite	196
2.1.1. Efectele nulității căsătoriei cu privire la relațiile dintre soți	196
2.1.2. Efectele nulității căsătoriei cu privire la relațiile dintre părinți și copii	197
2.2. Efectele nulității în cazul căsătoriei putative	197
2.2.1. Noțiunea de căsătorie putativă	197
2.2.2. Condițiile căsătoriei putative	197
2.2.3. Efectele nulității în cazul căsătoriei putative	198
Secțiunea a 8-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la nulitatea căsătoriei</i>	200
CAPITOLUL VII. ÎNCETAREA CĂSĂTORIEI	201
1. Noțiunea de încetare a căsătoriei	201
2. Cazurile de încetare ale căsătoriei	201
3. Efectele încetării căsătoriei	201
CAPITOLUL VIII. DESFACEREA CĂSĂTORIEI	203
Secțiunea 1. <i>Noțiunea de desfacere a căsătoriei și evoluția divorțului în România</i>	203
1. Noțiunea de desfacere a căsătoriei	203
2. Scurte considerații privind evoluția divorțului în România	203
Secțiunea a 2-a. <i>Soluții normative privind divorțul</i>	206
1. Dualitatea soluțiilor normative privind divorțul	206
2. Admisibilitatea divorțului	206
2.1. Sisteme (concepții) privind divorțul	206
2.2. Sisteme (concepții) privind motivele de divorț	206
3. Interzicerea divorțului	206
Secțiunea a 3-a. <i>Aspecte de drept comparat privind divorțul</i>	207
1. Considerații generale privind divorțul în lume	207
2. Prezentarea comparativă a sistemelor de Reglementare a divorțului prin acordul soților, în diferite state	209
Secțiunea a 4-a. <i>Formele divorțului și alegerea autorității competente</i>	216
1. Formele divorțului	216
2. Autoritățile competente să soluționeze divorțul	217
Secțiunea a 5-a. <i>Divorțul pe cale judiciară</i>	217
1. Formele divorțului pe cale judiciară	217
1.1. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară	217

1.1.1. Modalitățile divorțului prin acordul soților pe cale judiciară	217
1.1.2. Condițiile divorțului prin acordul soților pe cale judecătorească.....	217
1.2. Divorțul din culpă	218
1.2.1. Condițiile divorțului din culpă.....	218
1.2.2. Modalitățile divorțului din culpă	218
1.3. Divorțul pentru separarea în fapt.....	219
1.3.1. Condițiile divorțului pentru separarea în fapt	219
1.3.2. Modalitățile divorțului pentru separarea în fapt	219
1.4. Divorțul din cauza stării sănătății unuia dintre soți.....	219
1.5. Aspecte procedurale comune privind divorțul pe cale judiciară	219
1.6. Data desfacerii căsătoriei și formalitățile ulterioare rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de divorț	233
1.6.1. Data desfacerii căsătoriei.....	233
1.6.2. Formalitățile ulterioare rămânerii definitive a hotărârii de divorț	234
Secțiunea a 6-a. <i>Divorțul prin acordul soților pe cale administrativă</i>	234
1. Condițiile divorțului prin acordul soților pe cale administrativă.....	234
2. Competența soluționării divorțului pe cale administrativă.....	234
3. Aspecte procedurale privind divorțul prin acordul soților pe cale administrativă	234
4. Regimul juridic al dispoziției de respingere a cererii de divorț pe cale administrativă	237
5. Data desfacerii căsătoriei pe calea procedurii administrative.....	237
Secțiunea a 7-a. <i>Divorțul prin acordul soților pe cale notarială</i>	237
1. Condițiile divorțului prin acordul soților pe cale notarială.....	237
2. Competența soluționării divorțului pe cale notarială.....	238
3. Aspecte procedurale privind divorțul prin acordul soților pe cale notarială.....	238
Secțiunea a 8-a. <i>Efectele desfacerii căsătoriei</i>	242
1. Precizări prealabile	242
2. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile dintre soți	242
2.1. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile personale dintre soți	242
2.2. Efectele desfacerii căsătoriei privind relațiile patrimoniale dintre soți	243
3. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile dintre soții - părinți și copiii lor minori	248
3.1. Precizări prealabile.....	248
3.2. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile personale dintre soții-părinți și copii	249
3.3. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile patrimoniale dintre soții-părinți și copii	253
Secțiunea a 9-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la desfacerea căsătoriei</i>	255

TITLUL III

RU DENIA.....	256
CAPITOLUL I. ASPECTE GENERALE PRIVIND RU DENIA	256
Secțiunea 1. <i>Rudenia</i>	256
1. Noțiunea de rudenie	256
2. Clasificarea rudeniei	256
3. Gradul de rudenie	257
3.1. Noțiunea de grad de rudenie	257
3.2. Stabilirea gradului de rudenie	257
3.3. Importanța stabilirii gradelor de rudenie	260
4. Efectele rudeniei	260
5. Durata rudeniei	260
6. Dovada rudeniei	260
Secțiunea a II-a. <i>Afinitatea</i>	261
1. Noțiunea de afinitate	261
2. Gradul de afinitate	261
2.1. Noțiunea de grad de afinitate	261
2.2. Stabilirea gradului de afinitate	262
3. Efectele afinității	264
4. Durata afinității	264
5. Dovada afinității	264
CAPITOLUL II. FILIAȚIA	265
Secțiunea 1. <i>Considerații introductive privind filiația</i>	265
1. Noțiunea de filiație	265
2. Sediul materiei	265
3. Clasificarea filiației	265
Secțiunea a 2-a. <i>Aspecte generale privind stabilirea filiației</i>	266
1. Noțiunea de stabilire a filiației	266
2. Modurile de stabilire ale filiației	266
Secțiunea a 3-a. <i>Dovada filiației</i>	267
Secțiunea a 4-a. <i>Acțiuni în justiție referitoare la filiație</i>	267
1. Precizare prealabilă	267
2. Clasificarea acțiunilor în justiție referitoare la filiație	267
3. Caracterele juridice ale acțiunilor în justiție referitoare la filiație	268
Secțiunea a 5-a. <i>Stabilirea filiației față de mamă</i>	268
1. Stabilirea filiației față de mamă prin faptul nașterii	268
1.1. Elementele stabilirii filiației față de mamă	268
1.2. Actul de naștere și certificatul de naștere	269
1.3. Posesia de stat	270
1.4. Concordanța dintre actul de naștere și posesia de stat	270
1.5. Contestarea filiației față de mamă stabilită prin faptul nașterii	270
2. Stabilirea filiației față de mamă prin recunoaștere	271
2.1. Noțiunea de recunoaștere a filiației față de mamă	271
2.2. Natura juridică a recunoașterii filiației față de mamă	271
2.3. Caracterele juridice ale recunoașterii filiației față de mamă	271

2.4. Capacitatea juridică necesară pentru recunoașterea filiației față de mamă	272
2.5. Formele recunoașterii filiației față de mamă	272
2.6. Cazurile de recunoaștere	272
2.7. Copiii cu privire la care filiația față de mamă se poate stabili prin recunoaștere	274
2.8. Efectele recunoașterii filiației față de mamă	274
2.9. Înscrierea recunoașterii filiației față de mamă	274
2.10. Contestarea recunoașterii filiației față de mamă	274
2.11. Nulitatea recunoașterii filiației față de mamă	275
3. Stabilirea filiației față de mamă prin hotărâre judecătorească	276
3.1. Acțiunea în justiție pentru stabilirea filiației față de mamă	276
3.2. Cazurile în care filiația față de mamă se poate stabili prin hotărâre judecătorească	276
3.3. Aspecte procedurale privind acțiunea pentru stabilirea filiației față de mamă	277
Secțiunea a 6-a. <i>Stabilirea filiației față de tată</i>	279
1. Considerații introductive privind stabilirea filiației față de tată	279
1.1. Noțiunea de filiație față de tată	279
1.2. Clasificarea filiației față de tată	279
1.3. Modurile de stabilire a filiației față de tată	279
2. Presumția timpului legal al concepției copilului	279
2.1. Conținutul prezumției timpului legal al concepției copilului	279
2.2. Caracterul prezumției timpului legal al concepției copilului	280
2.3. Modul de calcul al timpului legal al concepției copilului	280
3. Stabilirea paternității din căsătorie	281
3.1. Modul de stabilire a paternității din căsătorie	281
3.2. Presumția de paternitate	281
3.3. Conflictul de paternitate (dubla paternitate)	282
3.4. Tăgăda paternității	283
3.5. Contestarea filiației față de tatăl din căsătorie	289
4. Stabilirea paternității din afara căsătoriei	290
4.1. Modalități de stabilire a paternității din afara căsătoriei	290
4.2. Efectele stabilirii paternității asupra unui proces penal	290
4.3. Stabilirea filiației față de tată prin recunoaștere	290
4.3.1. Noțiunea de recunoaștere a filiației față de tată	290
4.3.2. Natura juridică a recunoașterii filiației față de tată	290
4.3.3. Caracterele juridice ale recunoașterii filiației față de tată	291
4.3.4. Capacitatea juridică necesară pentru recunoașterea filiației față de tată	291
4.3.5. Formele recunoașterii filiației față de tată	291
4.3.6. Copiii cu privire la care filiația față de tată se poate stabili prin recunoaștere	292
4.3.7. Efectele recunoașterii filiației față de tată	292
4.3.8. Înscrierea recunoașterii filiației față de tată	292
4.3.9. Contestarea recunoașterii filiației față de tată	293

4.3.10. Nulitatea recunoașterii filiației față de tată	294
4.4. Stabilirea filiației față de tată prin hotărâre judecătorească.....	295
4.4.1. Acțiunea în justiție pentru stabilirea filiației față de tată	295
4.4.2. Cazurile în care filiația față de tată se poate stabili prin hotărâre judecătorească	295
4.4.3. Aspecte procedurale privind acțiunea pentru stabilirea filiației față de tată	295
4.4.4. Efectele admiterii acțiunii pentru stabilirea filiației față de tată	298
Secțiunea a 7-a. <i>Despăgubiri pentru cheltuielile făcute în timpul sarcinii, nașterii sau lehzuziei</i>	298
Secțiunea a 8-a. <i>Reproducerea umană asistată medical cu terț donator</i>	299
1. Noțiunea de reproducere umană asistată medical cu terț donator.....	299
2. Sediul materiei.....	300
3. Condițiile reproducerii umane asistată medical cu terț donator.....	300
4. Regimul filiației în cazul reproducerii umane asistată medical cu terț donator	301
5. Contestarea filiației în cazul reproducerii umane asistată medical cu terț donator	301
6. Raporturile dintre tată și copil în cazul reproducerii umane asistată medical cu terț donator	302
7. Regimul informațiilor în cazul reproducerii umane asistată medical cu terț donator.....	302
Secțiunea a 9-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la filiație</i>	303
CAPITOLUL III. SITUAȚIA LEGALĂ A COPILULUI.....	304
Secțiunea 1. <i>Aspecte introductive privind situația legală a copilului</i>	304
1. Noțiunea de situație legală a copilului.....	304
2. Sediul materiei.....	304
Secțiunea a 2-a. Principii și răspunderi privind drepturile copilului	304
1. Principii aplicabile în materia drepturilor copilului.....	304
2. Garanția realizării și exercitării drepturilor copilului	305
3. Răspunderi privind drepturile copilului.....	306
Secțiunea a 3-a. <i>Drepturile copilului</i>	306
1. Categoriile de drepturi ale copilului.....	306
2. Drepturile copilului.....	306
2.1. Drepturi și libertăți civile	306
2.2. Drepturi privind mediul familial și îngrijirea alternativă	314
2.3. Drepturi referitoare la sănătatea și bunăstarea copilului	315
2.4. Drepturi vizând educația, activitățile recreative și culturale	317
Secțiunea a 4-a. <i>Egalitatea în drepturi a copiilor</i>	318
1. Principiul egalității în fața legii a copiilor din afara căsătoriei cu cei din căsătorie.....	318
2. Particularități privind numele de familie al copilului	318
2.1. Numele de familie al copilului din căsătorie.....	318
2.2. Numele de familie al copilului din afara căsătoriei.....	321

CAPITOLUL IV. ADOPTIA	323
Secțiunea 1. <i>Considerații introductive privind adopția</i>	323
1. Scurt istoric al adopției	323
2. Clasificarea adopției	325
3. Noțiunea actuală a adopției	327
4. Scopul adopției	327
5. Principiile adopției	328
6. Structura adopției	329
7. Natura juridică a adopției	329
Secțiunea a 2-a. <i>Condițiile de fond ale adopției</i>	329
Secțiunea a 3-a. <i>Procedura adopției</i>	338
1. Precizări prealabile	338
2. Procedura adopției interne	339
2.1. Faza prealabilă încuviințării adopției interne	339
2.2. Faza încuviințării adopției interne	348
2.3. Formalități ulterioare încuviințării adopției interne	350
3. Procedura adopției internaționale	350
3.1. Faza prealabilă încuviințării adopției internaționale	350
3.2. Faza încuviințării adopției internaționale	353
3.3. Formalități ulterioare încuviințării adopției internaționale	354
Secțiunea a 4-a. <i>Efectele adopției</i>	354
1. Data de la care se produc efectele adopției	354
2. Natura relațiilor care se creează între adoptator și adoptat	355
3. Efectele adopției	355
4. Legea aplicabilă efectelor adopției internaționale	359
Secțiunea a 5-a. <i>Încetarea adopției</i>	359
1. Cazurile de încetare a adopției	359
2. Desfacerea adopției	360
2.1. Noțiunea de desfacere a adopției	360
2.2. Cazurile de desfacere a adopției	360
3. Nulitatea adopției	361
3.1. Noțiunea de nulitate a adopției	361
3.2. Clasificarea nulității adopției	361
3.3. Cazurile de nulitate absolută a adopției	362
3.4. Cazurile de nulitate relativă a adopției	362
3.5. Aspecte procedurale privind nulitatea adopției	363
3.6. Formalități ulterioare constatării nulității sau anulării adopției	364
4. Efectele încetării adopției	364
4.1. Data de la care se produc efectele încetării adopției	364
4.2. Efectele încetării adopției	364
Secțiunea a 6-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor legale privitoare la adopție</i>	365

TITLUL IV

OCROTIREA MINORULUI.....367

CAPITOLUL I. ASPECTE INTRODUCTIVE PRIVIND OCROTIREA

MINORULUI

367

Secțiunea 1. <i>Noțiunea și reglementarea ocrotirii minorului</i>	367
1. Noțiunea de ocrotire a minorului.....	367
2. Sediul materiei.....	367
Secțiunea a 2-a. <i>Formele de ocrotire a minorului</i>	367
Secțiunea a 3-a. <i>Protecția și promovarea drepturilor copilului</i>	368
1. Beneficiarii dispozițiilor Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare.....	368
2. Instituții și servicii cu atribuții în domeniul protecției copilului.....	368
2.1. Instituții la nivel central cu atribuții în domeniul protecției copilului.....	368
2.2. Instituții și servicii la nivel local cu atribuții în domeniul protecției copilului.....	368
2.3. Organisme private în domeniul protecției copilului.....	371
3. Obligații în materia protecției și promovării drepturilor copilului.....	372
3.1. Obligațiile autorităților publice și ale organismelor private autorizate.....	372
3.2. Obligațiile celor responsabili de protecția copilului.....	372
4. Prioritatea reglementărilor internaționale în materia drepturilor copilului.....	372
CAPITOLUL II. AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ.....	373
Secțiunea 1. <i>Noțiunea și principiile autorității părintești</i>	373
1. Noțiunea de autoritate părintească.....	373
2. Principiile autorității părintești.....	373
2.1. Precizare prealabilă.....	373
2.2. Principiile consacrate de Codul civil.....	373
2.3. Principiile consacrate de Legea nr. 272/2004, cu modificările și completările ulterioare.....	374
Secțiunea a 2-a. <i>Conținutul autorității părintești</i>	375
1. Componentele autorității părintești.....	375
2. Drepturile și îndatoririle părintești.....	375
2.1. Drepturile și îndatoririle părintești referitoare la persoana minorului.....	375
2.2. Drepturile și îndatoririle părintești referitoare la bunurile minorului.....	380
Secțiunea a 3-a. <i>Exercitarea autorității părintești</i>	381
1. Scopul exercitării autorității părintești.....	381
2. Durata exercitării autorității părintești.....	382
3. Formele exercitării autorității părintești.....	382
4. Exercitarea autorității părintești de către ambii părinți.....	382
4.1. Exercitarea în comun a autorității părintești.....	382
4.2. Prezumția mandatului tacit reciproc.....	383
4.3. Soluționarea neînțelegerilor cu privire la exercitarea autorității părintești.....	383
5. Exercitarea autorității părintești de către un singur părinte.....	383
5.1. Exercitarea autorității părintești în cazul morții unuia dintre părinți.....	383
5.2. Exercitarea autorității părintești în cazul punerii sub interdicție judecătorească a unuia dintre părinți.....	383
5.3. Exercitarea autorității părintești în cazul decăderii unui părinte din drepturile părintești.....	383
5.4. Exercitarea autorității părintești în cazul neputinței, din orice motiv, a unuia dintre părinți de a-și manifesta voința.....	384

6. Situații speciale privind exercitarea autorității părintești)	384
7. Scindarea exercitării autorității părintești	385
7.1. Precizări prealabile	385
7.2. Exercițarea autorității părintești după desfacerea căsătoriei părinților	385
7.3. Exercițarea autorității părintești după stabilirea filiației copilului din afara căsătoriei	385
7.4. Exercițarea autorității părintești după constatarea nulității sau anularea căsătoriei părinților	386
8. Sancțiunile aplicabile în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a îndatoririlor specifice autorității părintești	386
8.1. Clasificarea sancțiunilor aplicabile în materia autorității părintești	386
8.2. Sancțiunile de dreptul familiei în materia autorității părintești	387
8.2.1. Categoriile de sancțiuni în dreptul familiei în materia autorității părintești	387
8.2.2. Decăderea din drepturile părintești	387
CAPITOLUL III. PROTECȚIA ALTERNATIVĂ A COPILULUI	392
Secțiunea 1. <i>Noțiunea, beneficiarii și formele protecției alternative</i>	392
1. Noțiunea de protecție alternativă	392
2. Beneficiarii protecției alternative	392
3. Formele protecției alternative	392
Secțiunea a 2-a. <i>Tutela minorului</i>	392
1. Scurt istoric al tutelei minorului	392
2. Reglementarea actuală a tutelei minorului	393
3. Noțiunea de tutelă a minorului	393
4. Caracterele juridice ale tutelei minorului	393
5. Principiile aplicabile tutelei minorului	394
6. Deschiderea tutelei minorului	395
6.1. Cazuri de instituire a tutelei minorului	395
6.2. Organul competent să instituie tutela minorului	395
6.3. Sesizarea instanței de tutelă	396
6.4. Condițiile cerute pentru tutore	396
6.5. Desemnarea și/sau numirea tutorelui	396
6.5.1. Variante de numire	396
6.5.2. Desemnarea tutorelui de către părinte	396
6.5.3. Numirea tutorelui de către instanța de tutelă	397
6.5.4. Procedura de numire a tutorelui	398
7. Consiliul de familie	398
7.1. Noțiunea de consiliu de familie	398
7.2. Diferențiere față de „consiliul de familie” prevăzut de Legea nr. 217/2003	399
7.3. Componenta consiliului de familie	399
7.4. Constituirea consiliului de familie	400
7.5. Atribuțiile consiliului de familie	400
7.6. Funcționarea consiliului de familie	400
7.7. Sancțiuni aplicabile în cazul actelor încheiate în lipsa sau cu nerespectarea avizului consiliului de familie	401
7.8. Sancțiuni aplicabile în cazul unor acte juridice	401

7.9. Înlocuirea consiliului de familie.....	401
7.10. Exercițarea tutelei doar de către tutore.....	401
8. Exercițarea tutelei.....	402
8.1. Conținutul tutelei minorului.....	402
8.1.1. Precizări prealabile.....	402
8.1.2. Drepturile și îndatoririle tutorelui referitoare la persoana minorului.....	402
8.1.3. Drepturile și îndatoririle tutorelui referitoare la bunurile minorului.....	404
9. Controlul exercitării tutelei minorului.....	407
9.1. Formele controlului exercițiului tutelei minorului.....	407
9.2. Plângerea împotriva actelor sau faptelor tutorelui păgubitoare pentru minor.....	407
10. Încetarea tutelei minorului.....	408
10.1. Precizări prealabile.....	408
10.2. Încetarea funcției tutorelui.....	408
10.3. Încetarea tutelei.....	409
10.3.1. Cazurile de încetare a tutelei.....	409
10.3.2. Darea de seamă generală.....	409
10.3.3. Predarea bunurilor care au fost administrate de tutore.....	409
11. Răspunderea tutorelui.....	410
12. Aplicarea în timp a dispozițiilor privitoare la tutela minorului.....	410
Secțiunea a 3-a. <i>Curatela minorului</i>	411
1. Sediul materiei.....	411
2. Noțiunea de curatelă a minorului.....	411
3. Natura juridică de curatele minorului.....	411
4. Instituirea curatele minorului.....	411
4.1. Cazurile de instituire a curatele minorului.....	411
4.2. Aspecte procedurale privind curatela minorului.....	412
5. Drepturile și îndatoririle curatorului.....	412
6. Încetarea curatele minorului.....	412
Secțiunea a 4-a. <i>Protecția specială a copilului lipsit, temporară sau definitiv, de ocrotirea părinților săi</i>	413
1. Aspecte generale privind măsurile de protecție specială.....	413
1.1. Noțiunea de protecție specială a copilului.....	413
1.2. Durata protecției speciale.....	413
1.3. Serviciile de protecție specială.....	413
1.4. Măsurile de protecție specială.....	413
1.4.1. Categoriile de măsuri de protecție specială.....	414
1.4.2. Beneficiarii protecției speciale.....	414
1.4.3. Stabilirea și aplicarea măsurilor de protecție specială.....	414
1.4.4. Dreptul la acțiune în justiție în cazul măsurilor de protecție specială.....	415
1.4.5. Monitorizarea aplicării măsurilor de protecție specială.....	415
1.4.6. Modificarea sau încetarea măsurilor de protecție specială.....	415
1.4.7. Dreptul copilului față de care a fost luată o măsură de protecție specială de a menține relații cu alte persoane.....	416

2. Plasamentul copilului	416
2.1. Noțiunea de plasament al copilului	416
2.2. Condițiile plasamentului copilului	416
2.3. Regulile aplicabile la stabilirea plasamentului copilului	416
2.4. Organele competente pentru plasamentul copilului	417
2.5. Efectele plasamentului copilului	417
3. Plasamentul în regim de urgență	418
3.1. Noțiunea de plasament în regim de urgență	418
3.2. Condițiile plasamentului în regim de urgență	418
3.3. Regulile aplicabile la stabilirea plasamentului în regim de urgență	418
3.4. Organele competente în cazul plasamentului în regim de urgență	418
3.5. Efectele plasamentului în regim de urgență	419
4. Supravegherea specializată	419
4.1. Noțiunea de supraveghere specializată	419
4.2. Copiii față de care se poate dispune măsura supravegherii specializate	419
4.3. Organele competente în cazul supravegherii specializate	419
5. Aspecte procedurale comune privind măsurile de protecție specială	420
5.1. Competența în materia măsurilor de protecție specială	420
5.2. Procedura de soluționare a cauzelor privind măsurile de protecție specială	420
5.3. Completarea dispozițiilor procedurale	421
Secțiunea a 5-a. <i>Protecția copiilor refugiați și protecția copiilor în caz de conflict armat</i>	421
1. Protecția copiilor refugiați	421
1.1. Categoriile de copii care beneficiază de protecție și asistență umanitară	421
1.2. Formele de protecție reglementate de Legea nr. 122/2006 privind azilul în România	422
1.3. Noțiunea de solicitant de azil	422
1.4. Situația minorilor neînsoțiți solicitanți de azil	422
1.5. Aspecte procedurale privind soluționarea cererii de acordare a statutului de refugiat	422
2. Protecția copiilor în caz de conflict armat	423
2.1. Copiii care beneficiază de protecție și asistență	423
2.2. Interdicția folosirii copilului pentru anumite activități în timpul conflictelor armate	423
2.3. Obligații ale instituțiilor statului în caz de conflicte armate	423
Secțiunea a 6-a. <i>Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal</i>	424
1. Măsurile care pot fi luate față de copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal	424
2. Organele competente cu privire la măsurile de protecție	424
3. Criteriile de alegere a măsurii de protecție	424
4. Plasamentul	425
4.1. Plasamentul în familia extinsă sau în cea substitutivă	425
4.2. Plasamentul într-un serviciu de tip rezidențial specializat	425
5. Supravegherea specializată	425

5.1. Conținutul măsurii supravegherii specializate	425
6. Interdicția de a se da publicității anumite date	425
7. Servicii specializate pentru reintegrare în societate a copilului care săvârșește fapte prevăzute de legea penală și nu răspunde penal	426
Secțiunea a 7-a. <i>Protecția copilului împotriva exploatării</i>	426
1. Aspecte comune privind protecția copilului împotriva exploatării.....	426
1.1. Dreptul de protecție împotriva exploatării	426
1.2. Sesizarea organelor competente pentru protecția copilului.....	426
1.3. Obligații privind readaptarea și reintegrarea copilului victimă.....	426
2. Protecția copilului împotriva exploatării economice	426
2.1. Dreptul de protecție împotriva exploatării economice.....	426
2.2. Reintegrarea școlară.....	427
2.3. Obligația de a promova campanii de conștientizare și informare	427
3. Protecția copilului împotriva consumului de droguri	427
3.1. Dreptul de protecție împotriva consumului de droguri	427
3.2. Interdicția vânzării de solvenți copiilor.....	427
3.3. Obligații ale instituțiilor statale privind strategiile antidrog.....	427
4. Protecția copilului împotriva abuzului sau neglijenței.....	428
4.1. Noțiunea de abuz asupra copilului	428
4.2. Noțiunea de neglijare a copilului	428
4.3. Interdicții menite să protejeze copilul	428
4.4. Sesizarea cazurilor de abuz sau de neglijare a copilului	428
4.5. Obligațiile Direcției generale de asistență socială și protecția copilului în cazul copilului abuzat sau neglijat	429
4.6. Aspecte procedurale privind cazurile de abuz sau de neglijare a copilului	429
5. Protecția copilului împotriva răpirii sau oricăror forme de traficare	430
6. Protecția copilului împotriva altor forme de exploatare	430
6.1. Dreptul la protecție împotriva oricărei forme de exploatare	430
6.2. Obligații ale instituțiilor și autorităților publice privind protecția copilului	430
Secțiunea a 8-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la ocrotirea minorului</i>	431

TITLUL V

OBLIGAȚIA LEGALĂ DE ÎNTREȚINERE.....432

Secțiunea 1. <i>Aspecte introductive privind obligația legală de întreținere</i>	432
1. Precizări prealabile	432
2. Noțiunea de obligație legală de întreținere	432
3. Fundamentele obligației legale de întreținere.....	432
4. Caracterele juridice ale obligației legale de întreținere.....	433
Secțiunea a 2-a. <i>Persoanele între care există obligația legală de întreținere și ordinea în care datorează întreținerea</i>	436
1. Persoanele între care există obligația legală de întreținere	436
2. Ordinea în care se datorează întreținerea.....	436
2.1. Regulile care guvernează ordinea în care se datorează întreținerea	436

2.2. Ordinea de plată a întreținerii.....	437
2.3. Situații speciale privind ordinea de plată a întreținerii.....	437
2.3.1. Situația persoanelor obligate concomitent la întreținere către aceeași persoană	437
2.3.2. Situația persoanelor îndreptățite concomitent la întreținere față de aceeași persoană.....	442
Secțiunea a 3-a. Condițiile obligației legale de întreținere.....	442
1. Precizare prealabilă.....	442
2. Condițiile privitoare la creditorul întreținerii.....	442
3. Condițiile privitoare la debitorul întreținerii.....	445
Secțiunea a 4-a. <i>Categorii de obligații legale de întreținere</i>	446
1. Obligația de întreținere dintre soți	446
2. Obligația de întreținere dintre foștii soți	448
3. Obligația de întreținere dintre părinți și copii	450
3.1. Aspecte generale privind obligația de întreținere dintre părinți și copii	450
3.2. Obligația de întreținere dintre părinți și copiii minori.....	450
3.3. Obligația de întreținere dintre părinți și copiii majori.....	454
4. Obligația de întreținere a soțului care a contribuit la întreținerea copilului celui alt soț, față de acel copil	456
5. Obligația de întreținere a copilului întreținut de către soțul părintelui său, față de cel care l-a întreținut	456
6. Obligația de întreținere a celui care a luat un copil pentru a-l îngriji sau proteja temporar.....	457
7. Obligația de întreținere a moștenitorului persoanei care a fost obligată la întreținerea unui minor sau care, fără a avea obligația legală, i-a dat acestuia întreținere	457
Secțiunea a 5-a. <i>Executarea întreținerii</i>	457
1. Obiectul întreținerii.....	457
2. Cuantumul întreținerii.....	458
3. Data de la care se datorează întreținerea.....	459
4. Modalitățile de executare a întreținerii	459
5. Modificarea pensiei de întreținere	460
6. Încetarea întreținerii.....	460
7. Restituirea cheltuielilor făcute cu întreținerea unei persoane pe calea acțiunii în regres	462
8. Restituirea întreținerii nedatorate	462
Secțiunea a 6-a <i>Aspecte procedurale privind obligația legală de întreținere</i>	462
Secțiunea a 7-a. <i>Aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privitoare la obligația legală de întreținere</i>	465

Dan LUPAȘCU
Cristiana Mihaela CRĂCIUNESCU

DREPTUL FAMILIEI

ediția a II-a, emendată și actualizată

Universul Juridic
București
-2012-

PARTEA I

ASPECTE INTRODUCTIVE

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA, APARIȚIA, EVOLUȚIA, AUTONOMIA ȘI IZVOARELE DREPTULUI FAMILIEI

Secțiunea 1

Noțiunea dreptului familiei¹

Dreptul familiei este ramura de drept ce include ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile personale și patrimoniale izvorâte din căsătorie, rudenie (firească sau civilă), precum și raporturile asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie.

Secțiunea a 2-a

Apariția și evoluția dreptului familiei

În sistemul nostru de drept, dreptul familiei nu a apărut dintr-o dată, prin punerea în aplicare a Codului familiei². Dimpotrivă, apariția sa a fost marcată de o serie de acte normative, care, în succesiunea lor, au evidențiat desprinderea dreptului familiei din dreptul civil.

Începutul acestei dezvoltări îl constituie Constituția din 1948, care cuprindea prevederi și în domeniul relațiilor de familie, în special cele privitoare la egalitatea dintre bărbat și femeie [art. 21 alin. (1)] și protecția căsătoriei și a familiei (art. 26).

Constituția din 1952 a dat posibilitatea consacării dreptului familiei ca ramură de drept de sine stătătoare.

Dispoziții privind dreptul familiei se regăseau și în Constituția din 1965, republicată în 1986.

De asemenea, Constituția din 1991, republicată în 2003, cuprinde prevederi ale dreptului familiei.

Abrogarea Codului familiei și includerea principalelor dispoziții privind relațiile de familie în Codul civil nu periclitează existența de sine stătătoare a acestei ramuri de drept câtă vreme nu locul normelor juridice, ci specificul acestora și relațiile vizate impun autonomia.

¹ I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VI-a, Ed. All Beck, București, 2001, p. 6; A. Bacaci, V.-C. Dumitrache, C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 7; T. Bodoașcă, *Dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 29.

² Adoptat prin Legea nr. 4/1953, publicat în M. Of. nr. 1 din 4 ianuarie 1954, modificat și completat prin Legea nr. 4/1956, republicat în B. Of. nr. 13 din 18 aprilie 1956. După republicare, Codul familiei a fost modificat prin mai multe acte normative. Codul familiei a fost abrogat prin art. 230 lit. m) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

Este mai degrabă o intervenție salutară a legiuitorului de revenire la soluția tradițională¹, în acord și cu evoluțiile normative internaționale.

Secțiunea a 3-a

Autonomia dreptului familiei

1. PREZENTAREA GENERALĂ A ELEMENTELOR CARE IMPUN AUTONOMIA

Sistemul juridic se împarte în ramuri de drept, în funcție de o serie de criterii, cum ar fi: obiectul de reglementare; metoda de reglementare; principiile aplicabile; calitatea subiectelor de drept; preponderența anumitor norme juridice; sancțiunile specifice² ș.a.

Aceste criterii contribuie atât la constituirea ramurilor de drept, cât și la delimitarea lor.

Demarcația ramurilor de drept³ este impusă atât din rațiuni teoretice – pentru a stabili elementele comune și cele specifice –, cât și din rațiuni practice –, cunoscut fiind faptul că pentru a alege și aplica în mod corect legea trebuie ca, în prealabil, să se stabilească natura raportului juridic respectiv sau, cu alte cuvinte, ramura de drept căreia îi aparține acesta.

Autonomia dreptului familiei în sistemul de drept român este impusă îndeosebi de specificitatea următoarelor elemente:

1. obiectul de reglementare;
2. metoda de reglementare;
3. principiile aplicabile;
4. calitatea subiectelor de drept.

2. ANALIZA ELEMENTELOR CARE IMPUN AUTONOMIA DREPTULUI FAMILIEI

2.1. Obiectul de reglementare

Obiectul de reglementare al dreptului familiei îl constituie raporturile de familie. Aceste raporturi se împart în următoarele categorii:

1. Raporturi de căsătorie

Consolidarea familiei impune reglementarea unor aspecte cu privire la căsătorie, cum ar fi: încheierea căsătoriei; raporturile personale și cele patrimoniale dintre soți; încetarea, constatarea nulității, anularea ori desfacerea căsătoriei ș.a.

¹ Pentru critica scoaterii din Codul civil a dispozițiilor privitoare la familie, prin adoptarea Codului familiei, a se vedea V. D. Zlătescu, *Considerații în legătură cu instituția prescripției*, în *Dreptul nr. 2/1999*, p. 15.

² G. Beleiu, *Drept civil român*, Ed. Universul Juridic, București, 2003, p. 18 și urm.

³ Cu privire la necesitatea și criteriile delimitării dreptului civil față de alte ramuri de drept, a se vedea G. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a V-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1998, pp. 39-41.

2. Raporturi de rudenie¹ (firească)

În sfera raporturilor de rudenie dreptul familiei reglementează, în primul rând, raporturile dintre părinți și copii. Avem în vedere modul de stabilire a filiației (față de mamă și față de tată), raporturile personale dintre părinți și copii, obligația reciprocă de întreținere, protecția și promovarea drepturilor copilului ș.a.

În al doilea rând, în cadrul examinat sunt incluse și alte raporturi dintre rude în linie dreaptă (indiferent de grad) și, respectiv, raporturile dintre rude în linie colaterală (numai până la un anumit grad).

3. Raporturi de adopție (rudenie civilă)

Adopția reprezintă „operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator și adoptat, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului”².

Efectele adopției diferă după cum este vorba de adopția cu efecte restrânse sau adopția cu efecte depline.

În prezent este reglementată doar adopția cu efecte depline. Adopțiile cu efecte restrânse, încuviințate sub imperiul actelor normative aplicabile la vremea respectivă, au ființat alături de adopțiile cu efecte depline până la intrarea în vigoare a Codului civil³.

Potrivit dispozițiilor art. 6 alin. (6) Cod civil, dispozițiile legii noi sunt aplicabile și „efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere (...)”. Prin urmare, efectele viitoare ale adopției, chiar dacă a fost încheiată cu efecte restrânse, sunt cele prevăzute de legea actuală.

4. Raporturi asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie

Referitor la această „asimilare”, aparțin dreptului familiei⁴:

- a) unele raporturi rezultând din luarea unei măsuri de protecție specială a copilului lipsit de ocrotirea părinților săi;
- b) unele raporturi dintre un soț și copilul celui alt soț;
- c) unele raporturi dintre moștenitorii unei persoane care a fost obligată la întreținerea unui minor sau care i-a prestat întreținere fără a avea obligația legală și minorul îndreptățit la întreținere;
- d) unele raporturi dintre foștii soți.

Se impune sublinierea că nu toate raporturile dintre membrii familiei formează obiectul dreptului familiei, ci numai acelea care se nasc din căsătorie, rudenie (firească sau civilă) și cele asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu acestea.

De pildă, raporturile succesoriale dintre membrii familiei nu sunt reglementate de dreptul familiei, ci de dreptul civil⁵.

¹ Prin „rudenie” se înțelege legătura dintre mai multe persoane care descind unele din altele, sau care, fără a descinde unele din altele, au un ascendent comun. În primul caz rudenia este în linie directă, iar în cel de al doilea caz rudenia este în linie colaterală.

² A se vedea art. 451 C. civ. (Legea nr. 287/2009), republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011 (denumit în continuare „Codul civil”).

³ Codul civil a intrat în vigoare la data de 1 octombrie 2011.

⁴ I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *op. cit.*, ed. a VI-a, pp. 6-7.

⁵ Cu privire la succesiuni, a se vedea: Liviu Stănciulescu, *Drept civil. Partea specială. Contracte și succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 289 și urm.

Raporturile de familie prezintă aspecte personale nepatrimoniale și aspecte patrimoniale.

2.2. Metoda de reglementare

Metoda de reglementare reprezintă mijlocul specific utilizat de legiuitor pentru a asigura conduita necesară subiectelor raportului juridic.

Specificitatea metodei de reglementare în dreptul familiei¹ rezultă din următoarele:

1. majoritatea normelor dreptului familiei au caracter imperativ, iar unele dintre acestea configurează ceea ce se cheamă „statutul legal” al unei persoane (ca de exemplu: soț; logodnic; starea civilă ș.a.);

2. relațiile de ocrotire (autoritatea părintească, tutela minorului, ocrotirea minorului aflat într-o situație specială etc.) sunt reglementate prin metoda subordonării drepturilor persoanelor care ocrotesc (părinți, tutore, alte persoane) interesul superior al copilului;

3. în anumite situații normele juridice din această materie reglementează generic, de principiu, conduita de urmat, revenind celor care aplică legea sarcina determinării în concret a conținutului relațiilor de familie vizate².

De exemplu, art. 263 alin. (1) Cod civil prevede că: „Orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului”. Aprecierea conduitei circumscrise acestui principiu se face în concret de către autoritatea competentă (de regulă, instanța de tutelă).

2.3. Principiile generale ale dreptului familiei³

Principiile generale ale dreptului familiei rezultă din analiza dispozițiilor care reglementează relațiile de familie.

Cunoașterea lor permite stabilirea soluției în acele materii în care legislația nu este suficient de clară sau nu conține nicio reglementare, precum și determinarea măsurii în care dreptul familiei se completează cu dreptul comun (dreptul civil).

Considerăm că sunt principii generale ale dreptului familiei următoarele:

1. Principiul ocrotirii căsătoriei și a familiei

Căsătoria și familia sunt ocrotite printr-un complex de norme juridice. Astfel, potrivit art. 258 alin. (2) și (3) Cod civil:

„(2) Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(3) Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei”.

Superioritatea noii reglementări este evidentă, fiind instituit dreptul la ocrotire al familiei din partea societății.

Art. 48 alin. (2) din Constituție, republicată, prevede: „Condițiile de încheiere, de desfășurare și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă”.

¹ A. Bacaci, V. C. Dumitrache, C. Hageanu, *op. cit.*, p. 7.

² T. R. Popescu, *Dreptul familiei. Tratat*, vol. I, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1965, p. 17. În sensul că acest mod de reglementare nu este specific numai dreptului familiei, a se vedea I. Albu, *Dreptul familiei*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 32.

³ I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *op. cit.*, ed. a VI-a, pp. 8-10; E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 8-9.

În acord cu dispozițiile constituționale, Codul civil reglementează întâietatea căsătoriei civile față de cea religioasă în art. 259 alin. (3), care dispune: „*Celebrarea religioasă a căsătoriei poate fi făcută numai după încheierea căsătoriei civile*”.

De asemenea, Codul civil prevede următoarele: „*Condițiile de încheiere și cauzele de nulitate ale căsătoriei se stabilesc prin prezentul cod*” [art. 259 alin. (4)], precum și: „*Căsătoria poate fi desfăcută prin divorț, în condițiile legii*” [art. 259 alin. (6)].

Și actele internaționale privind drepturile omului consacră necesitatea ocrotirii căsătoriei și a familiei din partea societății și a statului.

2. Principiul căsătoriei liber consimțite între soți

Art. 48 alin. (1) teza întâi din Constituție, republicată, prevede: „*Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți (...)*”, fiind așadar, și de această dată, în prezența unui principiu constituțional.

Dispoziția este reluată în formă diferită și în art. 258 alin. (1), art. 259 alin. (1) și art. 271 Cod civil.

Mai mult, acest cod consacră, în art. 259 alin. (2), dreptul bărbatului și al femeii de a se căsători, în scopul întemeierii unei familii.

Căsătoria liber consimțită este proclamată ca principiu și în actele internaționale privind drepturile omului, ca de exemplu: 1) Declarația Universală a Drepturilor Omului; 2) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice; 3) Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale ș.a.

3. Principiul egalității între soți

Acest principiu depășește limitele relațiilor de familie, pentru a se aplica în întregul domeniu al relațiilor sociale.

Și de această dată suntem în prezența unui principiu constituțional, prevăzut ca atare de către art. 48 alin. (1), teza a II-a din legea fundamentală.

Codul civil se referă la egalitatea femeii cu bărbatul în art. 258 alin. (1), precum și în alte dispoziții. Conform acestor texte, relațiile personale și patrimoniale dintre soți și cele dintre părinți și copii sunt reglementate pe baza egalității dintre bărbat și femeie.

Egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați constituie obiectul unei legi speciale¹.

Egalitatea femeii cu bărbatul în diferite domenii de activitate este prevăzută și în unele acte internaționale, cum ar fi: 1) Declarația Universală a Drepturilor Omului; 2) Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale; 3) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice ș.a.

4. Principiul monogamiei²

Sub denumirea „bigamia”, art. 273 Cod civil dispune: „*Este interzisă încheierea unei noi căsătorii de către persoana care este căsătorită*”.

Încălcarea acestui principiu este sancționată cu nulitatea absolută de art. 293 alin. (1) Cod civil, cu precizarea că, dacă soțul unei persoane declarate moarte s-a recăsătorit și,

¹ A se vedea Legea nr. 202/2002, republicată în M. Of. nr. 150 din 1 martie 2007.

² Termenul „monogamie” își are originea în cuvintele grecești „*monos*” – care înseamnă „unu”, și „*gamos*” – care înseamnă „căsătorie”.

după aceasta, hotărârea declarativă de moarte este anulată, a doua căsătorie rămâne valabilă sub condiția ca soțul celui declarat mort să fi fost de bună-credință (adică să nu fi cunoscut faptul că persoana declarată moartă era în viață).

În ipoteza de mai sus, prima căsătorie se consideră desfăcută pe data încheierii noii căsătorii.

Potrivit art. 303 alin. (1) Cod penal, încheierea unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită constituie infracțiunea de bigamie¹.

Monogamia – opusă bigamiei, poligamiei și poliandriei – este legată indisolubil de creștinism, fiind reclamată și de alte importante comandamente sociale, morale sau juridice².

Fundamentul acestui principiu îl constituie sentimentul dragostei, care trebuie să stea la baza căsătoriei; acesta este incompatibil cu existența altei căsătorii.

5. Principiul interzicerii căsătoriei dintre persoanele de același sex

Potrivit art. 258 alin. (1) Cod civil: „*Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți (...)*.” Alineatul final din același articol prevede că: „*(...) prin soți se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie*”.

Și alte dispoziții din același cod reiau ideea căsătoriei dintre un bărbat și o femeie [de exemplu: art. 259 alin. (1) și (2), art. 271].

Într-o formă categorică, art. 277 alin. (1) Cod civil dispune: „*Este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex*”.

Mai mult, nu sunt recunoscute în România nici căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini.

În această din urmă situație se poate invoca excepția de ordine publică în dreptul internațional privat român.

6. Principiul acordării sprijinului reciproc, moral și material, de către soți și ceilalți membri ai familiei

Între membrii familiei există, de regulă, o comunitate de interese materiale și spirituale.

Acest principiu este consacrat de mai multe dispoziții ale Codului civil. Astfel, art. 309 alin. (1) prevede: „*Soții își datorează reciproc (...) sprijin moral*”. Potrivit art. 325 alin. (1): „*Soții sunt obligați să își acorde sprijin material reciproc*”. Cu privire la relațiile dintre părinți și copii, art. 261 prevede: „*Părinții sunt cei care au, în primul rând, îndatorirea de creștere și educare a copiilor lor minori*”. De asemenea, sunt relevante dispozițiile privitoare la autoritatea părintească (art. 483 și urm. Cod civil), precum și cele referitoare la obligația de întreținere (art. 513 și urm. Cod civil).

Ca regulă, suportul moral și material este oferit în mod voluntar. Cu titlu de excepție, componenta materială poate fi obținută, la nevoie, pe cale judiciară.

¹ În această modalitate normativă, infracțiunea de bigamie se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani. Alin. (2) al aceluiași articol prevede următoarele: „*Persoana necăsătorită care se căsătorește cu o persoană pe care o știe căsătorită se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani*”.

² T. Bodoașcă, *op. cit.*, p. 35.

7. Principiul alegerii regimului matrimonial aplicabil

Spre deosebire de Codul familiei, care prevedea comunitatea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei ca regim matrimonial legal, unic și obligatoriu pentru toate familiile, Codul civil reglementează relațiile patrimoniale ale soților în mod diferit, prin introducerea pluralității regimurilor matrimoniale.

Soții pot, în prezent, să își organizeze raporturile patrimoniale dintre ei, precum și raporturile patrimoniale dintre ei și terțe persoane în funcție de situația concretă a fiecărei familii și de propriile lor dorințe și interese, alegându-și unul dintre regimurile matrimoniale prevăzute de art. 312 Cod civil.

Astfel, este posibilă alegerea pe cale convențională a unuia dintre regimurile matrimoniale prevăzute de lege sau aplicarea regimului matrimonial legal, precum și schimbarea, în timpul căsătoriei, a regimului matrimonial aplicabil.

Este un progres evident al reglementării acestui aspect extrem de important al căsătoriei, care oferă soților mult mai multă libertate în domeniul relațiilor patrimoniale dintre ei ori cu terțe persoane.

8. Principiul interesului superior al copilului

Acest principiu este reglementat, în primul rând, de art. 263 Cod civil. Despre interesul superior al copilului fac vorbire și alte dispoziții din acest cod, ca, de exemplu, art. 262 alin. (2), art. 396 alin. (1) ori art. 452 lit. a), fără însă ca noțiunea să fie definită expres de lege.

Totodată, art. 6 lit. a) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului¹, cu modificările și completările ulterioare, instituie prioritatea interesului superior al copilului în ceea ce privește drepturile sale.

Copilul – în sensul dispozițiilor legale privind protecția copilului – este persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, conform legii².

Acest principiu are un câmp de aplicare extins, care vizează orice măsură referitoare la copil, reglementările în domeniul drepturilor copilului, actele juridice încheiate sau emise în această materie, drepturile și obligațiile ce revin persoanelor care se ocupă de copil, demersurile și deciziile referitoare la copii întreprinse de entitățile competente.

Principiul analizat impune obligația autorităților competente de a da îndrumările necesare pentru soluționarea amiabilă a conflictelor.

Acest principiu este consacrat și de dispozițiile art. 3 alin. (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului, care prevede că: „În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala”.

Ocotirea interesului superior al copilului nu înseamnă nesocotirea intereselor părinților, deoarece în familie nu trebuie să existe contradicții.

9. Principiul protecției copiilor și a tinerilor

Potrivit art. 49 alin. (1) din Constituție, republicată: „Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor”.

¹ Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

² A se vedea art. 263 alin. (5) C. civ.